

NEET – Νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης: Χαρακτηριστικά, κόστος και μέτρα πολιτικής στην Ευρώπη

Σύνοψη

Εισαγωγή

Το άμεσο μέλλον της Ευρώπης εξαρτάται από τα 94 εκατομμύρια Ευρωπαίους ηλικίας 15 έως 29 ετών. Εκτός από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι εδώ και γενιές στο ξεκίνημα της ενήλικης ζωής τους, η σημερινή γενιά θα ζήσει σε μια εποχή πλήρους παγκοσμιοποίησης και θα πρέπει να ανταποκριθεί στην ευθύνη ενός γηράσκοντος πληθυσμού. Επομένως, το γεγονός ότι οι συγκεκριμένοι νέοι πλήττονται τόσο σοβαρά από την οικονομική κρίση προβληματίζει ιδιαίτερα. Μόνον 34% εξ αυτών απασχολούνταν το 2011, το χαμηλότερο ποσοστό που έχει καταγραφεί ποτέ από τη Eurostat. Τα στοιχεία για την ανεργία επιβεβαιώνουν επίσης ότι η αγορά εργασίας είναι αισθητά πιο δύσκολη για τους νέους. Από την αρχή της ύφεσης, ο αριθμός των άνεργων νέων αυξήθηκε κατά 1,5 εκατομμύριο φθάνοντας τα 5,5 εκατομμύρια (ήτοι κατά 21%) το 2011.

Παρά τη σοβαρότητά τους, τα ως άνω στατιστικά στοιχεία δεν αποτυπώνουν επαρκώς την κατάσταση των νέων επειδή, μεταξύ άλλων, πολλοί νέοι είναι σπουδαστές και, επομένως, δεν συμπεριλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό. Για τον λόγο αυτό, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής της ΕΕ χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο την έννοια «εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης» (NEET). Ο ορισμός είναι καταρχήν απλός και αναφέρεται σε εκείνους που επί του παρόντος δεν έχουν απασχόληση, δεν συμμετέχουν σε πρόγραμμα κατάρτισης και δεν κατατάσσονται στους σπουδαστές. Αποτελεί μέτρηση της αποχής από την αγορά εργασίας και, ενδεχομένως, από την κοινωνία γενικότερα.

Στην παρούσα έκθεση αναλύεται η κατάσταση των νέων στην αγορά εργασίας στην Ευρώπη, με ιδιαίτερη επικέντρωση στην ομάδα NEET. Εξετάζονται τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τη συμπεριλήψη ενός νέου στην ομάδα NEET και εκτιμάται το οικονομικό και κοινωνικό κόστος των NEET. Επιπλέον, αξιολογείται ο τρόπος με τον οποίο τα μέτρα πολιτικής των κρατών μελών επιδιώκουν να στηρίξουν τους νέους ώστε να εισέλθουν και να εδραιώσουν τη θέση τους στην αγορά εργασίας.

Πλαίσιο πολιτικής

Σε επίπεδο ΕΕ, οι NEET συγκαταλέγονται στις πλέον προβληματικές ομάδες όσον αφορά την ανεργία των νέων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποκρίθηκε στο πρόβλημα μέσω της εμβληματικής πρωτοβουλίας *Ευρώπη 2020: Νεολαία σε κίνηση και της πρωτοβουλίας «Ευκαιρίες για τους νέους»* του 2012–2013. Στόχος των πρωτοβουλιών αυτών είναι να απελευθερώσουν τις δυνατότητες όλων των νέων και, για την αντιμετώπιση της πρόκλησης για τους νέους, οι πρωτοβουλίες αυτές απαιτούν συντονισμένη δράση εκ μέρους των αρχών, των επιχειρήσεων, των κοινωνικών εταίρων, των κρατών μελών και της ΕΕ. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην εξασφάλιση ευκαιριών επιστροφής στην εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και ευκαιριών για επαφές με την αγορά εργασίας. Το 2012, η δέση μέτρων για την απασχόληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Στοχεύοντας σε μια ανάκαμψη με άφθονες θέσεις απασχόλησης» τόνισε και πάλι την αναγκαιότητα παροχής ευκαιριών στους νέους, υπογραμμίζοντας τη σημασία της μείωσης των δραματικών ποσοστών ανεργίας των νέων και του καθεστώτος NEET μέσω της μετάβασης στην εργασία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε νέους δείκτες, όπως τον δείκτη NEET, για την παρακολούθηση της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής κατάστασης των νέων, αλλά και για τη διευκόλυνση της σύγκρισης μεταξύ κρατών μελών στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Με τον τρόπο αυτό, τα ζητήματα που αφορούν τους νέους τυγχάνουν καλύτερης προβολής και ενισχύεται η θέση των νέων στο πολιτικό πρόγραμμα.

Βασικά πορίσματα

Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2011 στην Ευρώπη 7,5 εκατομμύρια νέοι ηλικίας 15–24 ετών και άλλα 6,5 εκατομμύρια νέοι ηλικίας 25–29 ετών ήταν αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση. Τα στοιχεία αυτά αντιστοιχούν σε σημαντική αύξηση του ποσοστού των NEET: το 2008, το ποσοστό ήταν 11% για τα άτομα ηλικίας 15–24 ετών και 17% για τα άτομα ηλικίας 25–29 ετών ενώ, το 2011, τα ποσοστά είχαν αυξηθεί σε 13% και 20%, αντίστοιχα. Παρατηρούνται τεράστιες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών, με ποσοστά τα οποία

κυμαίνονται από κάτω του 7% (Κάτω Χώρες και Λουξεμβούργο) έως άνω του 17% (Βουλγαρία, Ιρλανδία, Ισπανία και Ιταλία).

Οι NEET αποτελούν ιδιαίτερα ανομοιογενή πληθυσμιακή ομάδα. Η μεγαλύτερη υποομάδα τείνει να περιλαμβάνει τους συμβατικά ανέργους. Άλλες ευάλωτες υποομάδες είναι οι ασθενείς, οι ανάπηροι και οι νέοι που φροντίζουν εξαρτώμενα πρόσωπα. Στις μη ευάλωτες υποομάδες περιλαμβάνονται εκείνοι που απλώς αποφασίζουν να απέχουν από την απασχόληση, την εκπαίδευση ή την κατάρτιση και εκείνοι που ασχολούνται εποικοδομητικά με άλλες δραστηριότητες, όπως η τέχνη, η μουσική και η αυτόνομη μάθηση. Κοινό στοιχείο όλων αυτών των υποομάδων νέων είναι ότι δεν αποτυπώνονται ως ανθρώπινο κεφάλαιο στους επίσημους δείκτες μέτρησης της ανεργίας.

Ορισμένοι νέοι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο από άλλους να συμπεριληφθούν στην ομάδα NEET. Όσοι έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης έχουν τριπλάσιες πιθανότητες να βρεθούν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης σε σύγκριση με τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ οι νέοι από οικογένειες μεταναστών έχουν 70% περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης από τους ημεδαπούς. Οι νέοι που πάσχουν από κάποιο είδος αναπηρίας ή πρόβλημα υγείας έχουν 40% περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης από τους υγιείς νέους. Καθοριστική είναι επίσης η επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Η συμπερίληψη στην ομάδα NEET έχει σοβαρές δυσμενείς συνέπειες για το άτομο, την κοινωνία και την οικονομία. Η συμπερίληψη στην ομάδα NEET μπορεί να συνεπάγεται ευρύ φάσμα κοινωνικών μειονεκτημάτων, όπως αποξένωση, ανασφάλης και κακή μελλοντική απασχόληση, νεανική παραβατικότητα και προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας.

Το 2011, η οικονομική ζημία λόγω της αποχής των νέων από την αγορά εργασίας ανήλθε σε 153 δισεκατομμύρια ευρώ. Πρόκειται για συντηρητική εκτίμηση η οποία αντιστοιχεί σε 1,2% του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ. Μεταξύ των κρατών μελών παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις, μερικές χώρες όμως καταβάλλουν ιδιαίτερα υψηλό τίμημα -το οποίο ανέρχεται σε 2% ή και περισσότερο του ΑΕγχΠ τους- όπως η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λετονία, η Ουγγαρία και η Πολωνία.

Οι NEET διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο πολιτικής και κοινωνικής αποξένωσης. Σε σύγκριση με τους νέους που συμμετέχουν στην απασχόληση, στην εκπαίδευση ή στην κατάρτιση, οι NEET εμφανίζουν δραματικά χαμηλότερο επίπεδο πολιτικού ενδιαφέροντος, πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής και χαμηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης.

Δείκτες πολιτικής

Οι πολιτικές που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη παρεμβαίνουν σε διάφορα στάδια της διαδρομής προς την απασχόληση και εμφανίζουν πολύ μεγάλη διαφοροποίηση όσον αφορά τους στόχους, τους

σκοπούς και τις δραστηριότητές τους. Παρότι είναι δύσκολο να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητά τους, μπορούν να προσδιορισθούν μερικές ορθές πρακτικές στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή της πολιτικής:

- Τα μέτρα πολιτικής πρέπει να εμφανίζουν ποικιλομορφία, να αντιμετωπίζουν τα διάφορα προβλήματα κατά τη διαδρομή προς την απασχόληση και να αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στις διάφορες ευάλωτες ομάδες που εμφανίζουν περισσότερες πιθανότητες να συσσωρευτούν πολλαπλά μειονεκτήματα.
- Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η ετοιμότητα των δικαιούχων να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Εκείνοι που είναι πιο προετοιμασμένοι θα επωφεληθούν από πρωτοβουλίες οι οποίες έχουν ισχυρό έρεισμα στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, άλλοι όμως πρέπει να ξεπεράσουν πρώτα τα προσωπικά τους εμπόδια για να μπορέσουν να συμμετάσχουν σε προγράμματα απασχόλησης.
- Οι νέοι πρέπει να τοποθετηθούν σε μια μακροπρόθεσμη, βιώσιμη διαδρομή. Η αναζήτηση βραχυπρόθεσμων λύσεων δεν αρκεί. Οι νέοι χρειάζονται καλής ποιότητας, σταθερή και βιώσιμη απασχόληση. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να εφοδιασθούν με τα αναγκαία προσόντα για την επιτυχή ενσωμάτωσή τους στην αγορά εργασίας.
- Η συμμετοχή διάφορων ενδιαφερομένων στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση μέτρων για την απασχόληση των νέων είναι καθοριστικής σημασίας. Ειδικότερα, απαιτείται υψηλό επίπεδο συμμετοχής των εργοδότην και των εκπροσώπων τους για μέτρα που εστιάζουν στη βελτίωση της απασχολησιμότητας των δικαιούχων τους.
- Τα μέτρα για την απασχόληση των νέων πρέπει να επικεντρώνονται στον πελάτη και όχι στον πάροχο. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη διάφορες διαδρομές, για παράδειγμα, από τις καθιερωμένες μαθησιακές διαδρομές έως προσαρμοσμένες διαδρομές υποστηριζόμενης μάθησης.
- Οι επιτυχημένες πολιτικές είναι καινοτόμοι. Εισάγουν νέους τρόπους προσέγγισης των ομάδων-στόχων, στους οποίους οι δραστηριότητες εκτός δομών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις προσπάθειες προσέλκυσης των αποξενωμένων νέων, ενώ η παροχή κινήτρων και οι εκστρατείες προώθησης και μάρκετινγκ μπορούν να είναι χρήσιμες στο πλαίσιο γενικότερων υπηρεσιών για την απασχόληση των νέων.

Περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση με τίτλο *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe* (NEET - Νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης: Χαρακτηριστικά, κόστος και μέτρα πολιτικής στην Ευρώπη) είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm

Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επικοινωνείτε με τον κ. Massimiliano Mascherini, υπεύθυνο ερευνών, στη διεύθυνση mam@eurofound.europa.eu